

Тема. Падіння Західної Римської імперії

План

- ▶ 1. Варварські племена
- ▶ 2. Велике переселення народів
- ▶ 3. Захоплення Риму Аларіхом. Перше падіння Риму
- ▶ 4. Якими були наслідки вторгнення гунів?
- ▶ 5. Коли і як відбулося падіння Західної Римської імперії?

ВЕЛИКЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ НАРОДІВ. ПАДІННЯ ЗАХІДНОЇ РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

— Кордони Римської імперії наприкінці IV ст.
 - - - Межа поділу Римської імперії в 395 р.
 [Light Green Box] Західна Римська імперія
 [Yellow Box] Східна Римська імперія
САКСИ Германські племена
ГАЛЛІЯ Облaсті Римської імперії

Переселення германців:
 [Red Arrow] вестготів
 [Purple Arrow] остготів
 [Blue Arrow] вандалів
 [Green Arrow] свевів
 [Orange Arrow] франків
 [Yellow Arrow] бургундів
 [Black Arrow] англів, саксів і ютів
 [Cross Icon] 378 Місця та роки найважливіших битв
 [Fire Icon] Зруйнування Рима вестготами в 410р. і вандалами в 455р.
 [Crown Icon] 476 Падіння Західної Римської імперії

[Red Box] Держава остготського короля Германаріха близько 370 р.
 [Red Arrow] Гунська навала
Варварські королівства:
 [Red Circle] вестготів
 [Purple Circle] бургундів
 [Blue Circle] свевів
 [Green Circle] вандалів
 [Light Green Box] Район розселення слов'янських племен наприкінці V ст.

- ▶ Як у період республіки, так і за часів імперії, Рим мав багато ворогів. Та йому завжди вдавалося їх перемагати або стримувати. Але в умовах ослаблення імперії стримування просування у її межі сусідніх народів («варварів») стало серйозною проблемою.

Вперше римляни зрозуміли небезпечність варварів у II ст. до н. е., коли зіткнулися на північних кордонах імперії з тевтонами й кімрами

**РИМСЬКІ ВОЇНИ БУЛИ НАЙКРАЩЕ
НАВЧЕНИМИ МАЙСТРАМИ СВОЄЇ СПРАВИ ТИХ
ЧАСІВ. КАРТИНА-РЕКОНСТРУКЦІЯ**

Варвари - племена
завойовників (германці, готи,
гуни).

Вестготи- готи західні

Із часом готи розділилися на дві групи: **вестготів**, які жили на захід від Дніпра, й **остготів**, які жили в нижній течії Дніпра.

▶ Тея-король остготів-східних готів

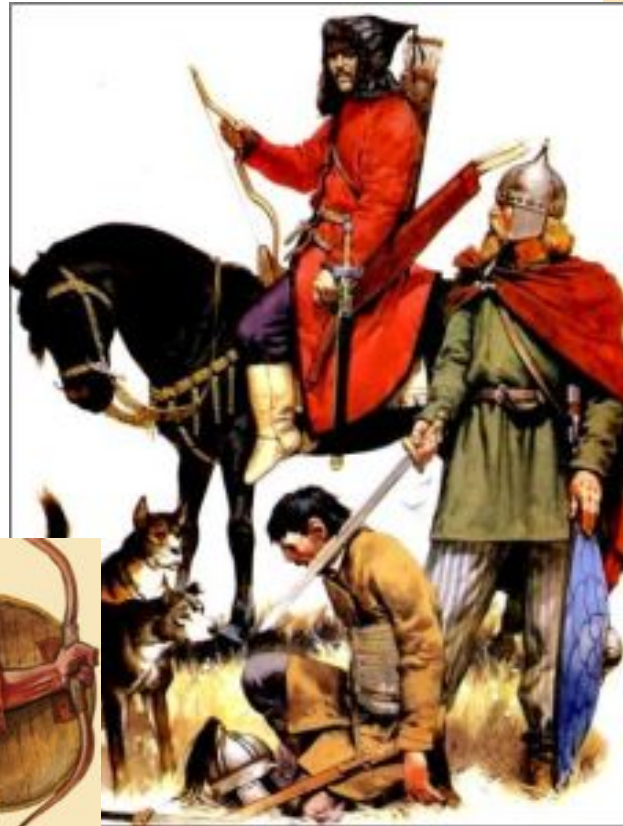
- ▶ *Робота із джерелом*
- ▶ *Римський історик про навалу готів*
- ▶ Готи розсіялися по всьому берегу Фракії , йшли обережно вперед, причому ті їхні земляки або бранці, що самі здалися римлянам, указували їм багаті селища... Не кажучи вже про природжену силу зухвалості, великою допомогою було для них те, що день у день до них долучалося безліч земляків з тих, що в перші дні переходу на римську землю через голод продавали себе за ковток кепського вина або за жалюгідний шматок хліба. До них приєдналося багато робітників із золотих копалень, що не могли знести тягар оброків.
- ▶ *1. Про які події йдеться в документі? 2. Хто й чому долучався до готів і допомагав їм у боротьбі проти римлян?*

Варварські племена

Вандали

Гуни

Остготи

Робота з текстом:

- ▶ Текст «Римляни та варвари» - уривок з історії Давнього Риму, складеного в наш час. Дати відповіді на питання до тексту.
- ▶ Римляни поступово припинили протиставляти себе варварам, як це було за часів Цезаря та Тацита. Багато варварських народів увійшли до складу населення імперії, навіть отримали римське громадянство, але не ставали «справжніми римлянами». Вони зберігали власну мову, традиції, релігію та вбрання. Рим наповнили германці, яких можна було упізнати за білявим волоссям, високим зростом та міцною статуєю. Варвари склали основу римської армії на Заході та Сході. У IV столітті слова «варвар» і «воїн» часто вживалися як синоніми. Змінилося й ставлення до германців: тих, кого протягом багатьох століть називали варварами, стали наслідувати. Навіть справжні римляни намагалися вбиратися та поводитися наче германці.

Запитання до тексту:

1. Навіщо римляни почали надавати варварам римське громадянство?
2. Чому у римському війську стали переважати германці?
3. Чому римляни стали наслідувати варварів?

У IV ст. н. е. на всій території майбутньої Європи починається рух великих груп варварських народів та переселення їх на нові землі. Це явище, яке тривало до VII ст., дістало назву Великого переселення народів. найбільш активну участь у цьому взяли германські, слов'янські та тюркські племена.

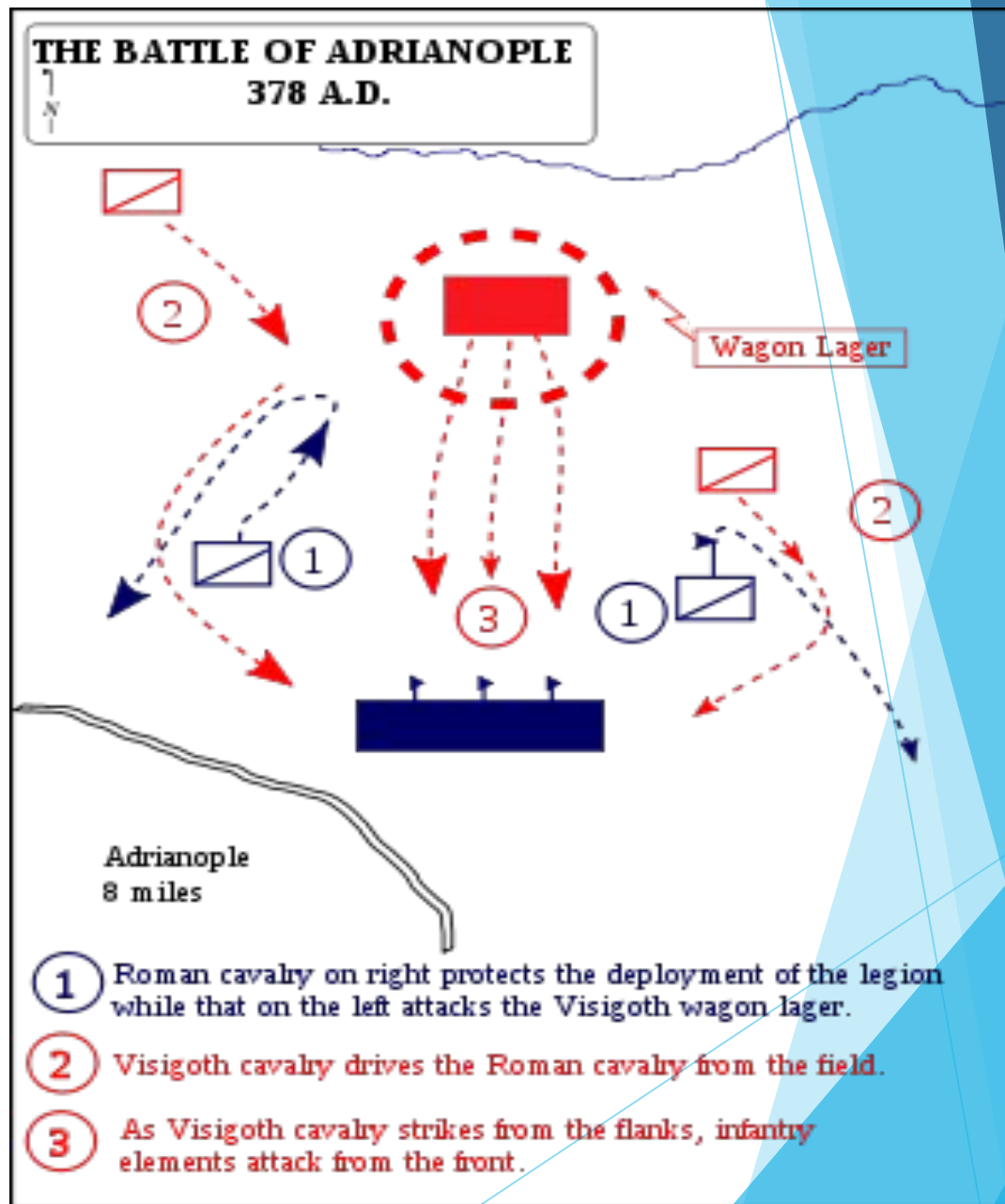

Вивчити термін:
Велике переселення народів — масштабне переміщення населення в IV-VII ст., що поклало початок новим державам на руїнах Римської імперії

▶ імператор Валент II

Захоплення Риму Аларіхом

- ▶ У 401 р. Західна Римська імперія вже не змогла дати відсіч вестготам на чолі з їхнім вождем Аларіхом (бл. 370-410 рр.) і змушена була відкуплятися від варварів. А коли в 410 р. Рим відмовився платити, Аларіх 24 серпня з допомогою рабів, що відчинили вночі міську браму, захопив «вічне місто» і піддав його нищівному пограбуванню. Вестготи три доби грабували Рим, але не залишилися в ньому, а пішли в римські провінції.
- ▶ Тим часом інші варварські племена - вандали, свеви й алани захопили інші провінції колишньої могутньої імперії. Під владою варварів опинилися південь Іспанії, а в 429 р. - африканські провінції.

Якими були
наслідки
вторгнення
гунів ?

- ▶ Через 40 років після нашествия племен вестготів на територію Західної Римської імперії вторглися племена гунів. Ще у 377 р. ці кочові племена отаборилися в провінції Паннонія. Римська імперія певний час тримала гунів у покорі, сплачуючи їхньому вождю чималу данину (близько 120 кг золота щороку) та утримуючи заручників.

- ▶ У 40-х рр. V ст. вождем гунів став Аттіла (?-453 р.). Він був заручником у римлян і добре вивчив життя Риму. Хоробрий і талановитий полководець, гунський володар мріяв про завоювання світу. Він прославився грабунками та насиллям, тому християни прозвали його «бичем божим». Аттіла об'єднав під своєю владою племена гунів і напав спочатку на Східну Римську імперію. У 447 р. його війська підійшли до Константинополя і змусили імператора заплатити величезний викуп (400 кг золота). Західна імперія після розмови Папи Римського Лева I з Аттілою погодилась на викуп у 1400 кг золота.

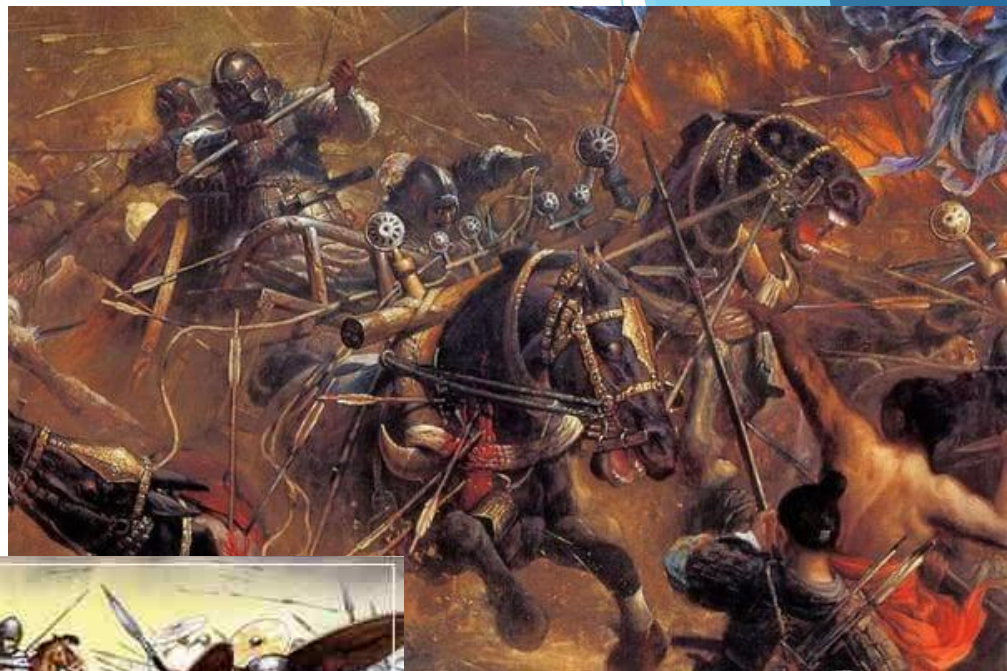
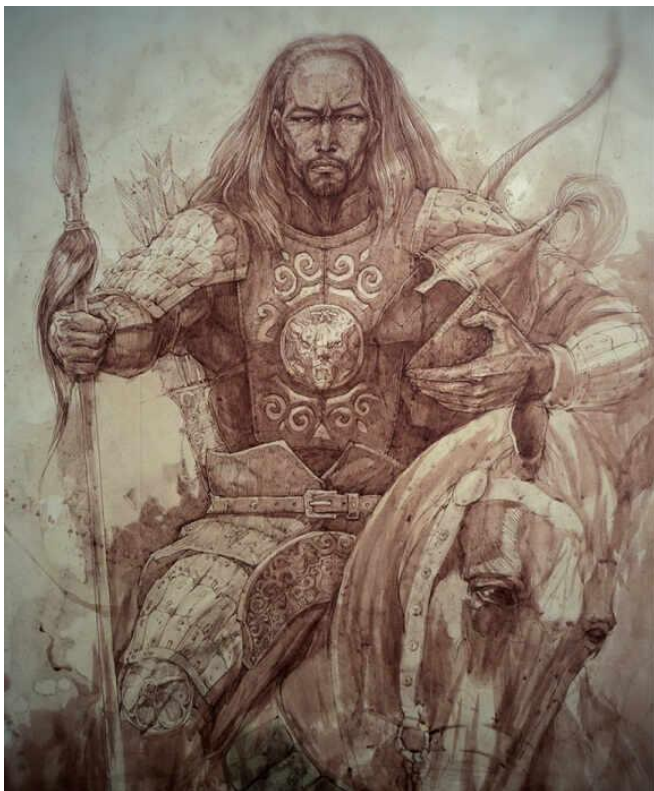
ВІЙСЬКО ГУНІВ У ПОХОДІ. КАРТИНА-РЕКОНСТРУКЦІЯ

- ▶ У 451 р. війська Аттіли вдерлися на землі Західної Римської імперії, в Галлію, і взяли в облогу місто Орлеан. Вестготи, що володіли цими землями, звернулися по допомогу до Риму. Коли здавалося, що місто може врятувати тільки диво, на допомогу прибули римські війська на чолі з «останнім великим римлянином» Флавієм Аецієм та королем вестготів Теодоріхом. Облогу з Орлеана було знято.

Битва на Каталунських полях 451 р.

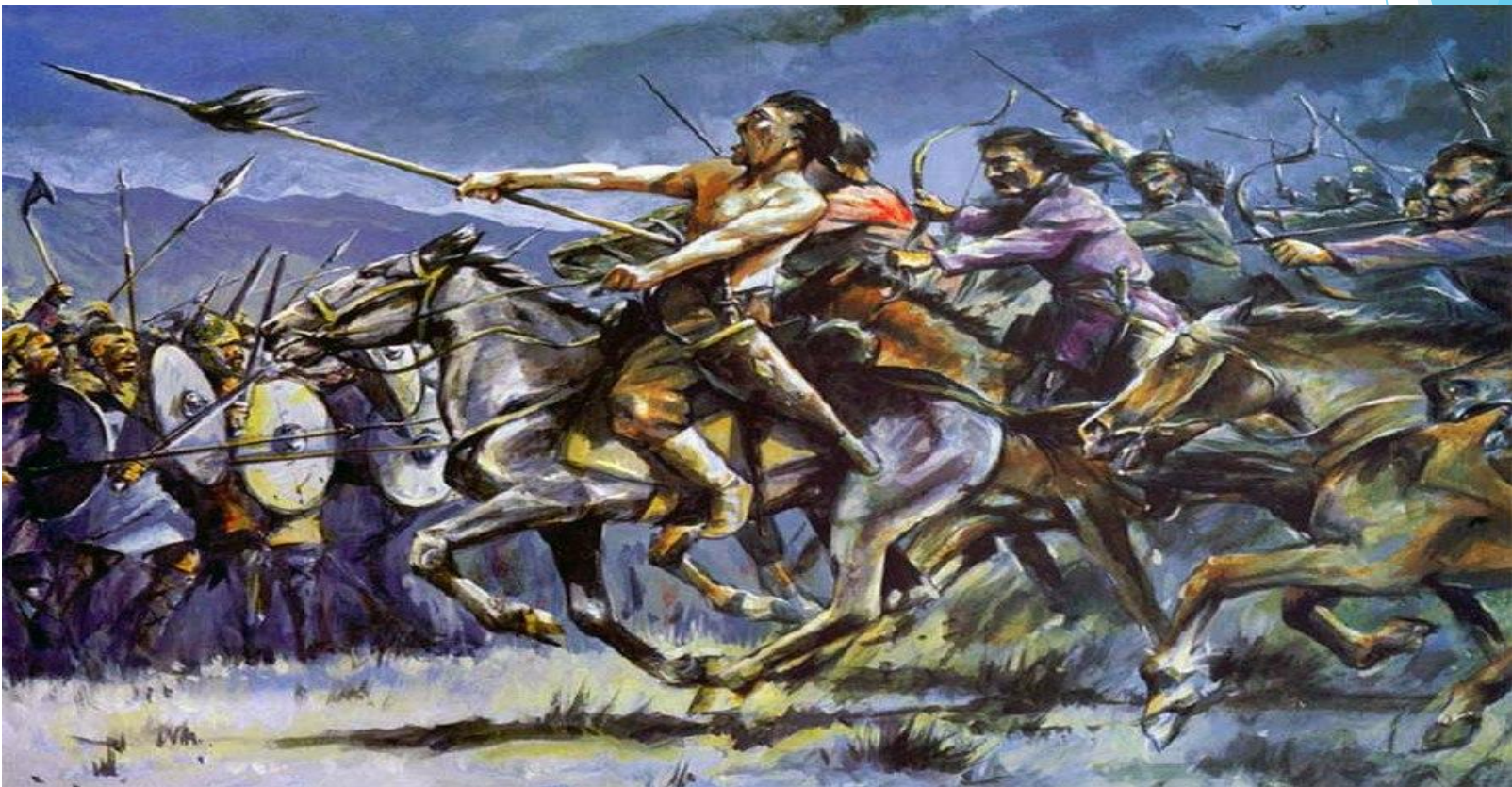

Флавий Аеций

- ▶ Щоб дати відсіч могутньому супротивникові, свої сили об'єднали римляни, франки, вестготи, бургунди, алани, сакси. Вирішальна битва між союзниками і гунами, на боці яких виступали остготи й сармати, відбулася на Каталаунських полях. Вона була однією з найкривавіших битв давнини в Європі. У ній загинуло близько 62 тис. воїнів. Завдяки мужності вестготського короля Теодоріха та стійкості римської піхоти битву було виграно. Розгромлена армія Аттіли залишила межі Римської імперії. У 453 р. Аттіла несподівано помер після власного весілля. Його держава розпалася.

- ▶ *Робота з текстом*
- ▶ *Уривки з твору Ф. дана «Останній імператор степу».*
- ▶ 1. ...Адже вони (гуни) - сарана! Їхній вождь Аттіла - бич Божий, від Тибру до Босфору його ім'ям матері лякають своїх дітей.
- ▶ 2. За ними, на значній відстані, зовсім один їхав Аттіла на чудовому вороному коні. невеликий на зріст, широкі груди, велика голова, маленькі очі, рідка борідка, плаский ніс - все вказувало на його походження. ні на коні, ні на вершнику не було жодної прикраси. завдяки високій гострій смушковій шапці ця приземкувата людина здавалася вищою, ніж була насправді.
- ▶ 3. Коли Аттіла помер, величною у своїй дикості була скорбота гунів за володарем. Жінки обстригли собі голови з правого боку, а чоловіки, крім того, оголили правий бік обличчя, а на щоки нанесли кинджалами глибокі рани.
- ▶ 4. У пурпуровому наметі лежало тіло Аттіли, покладене у потрійну труну - золоту, срібну, залізну.

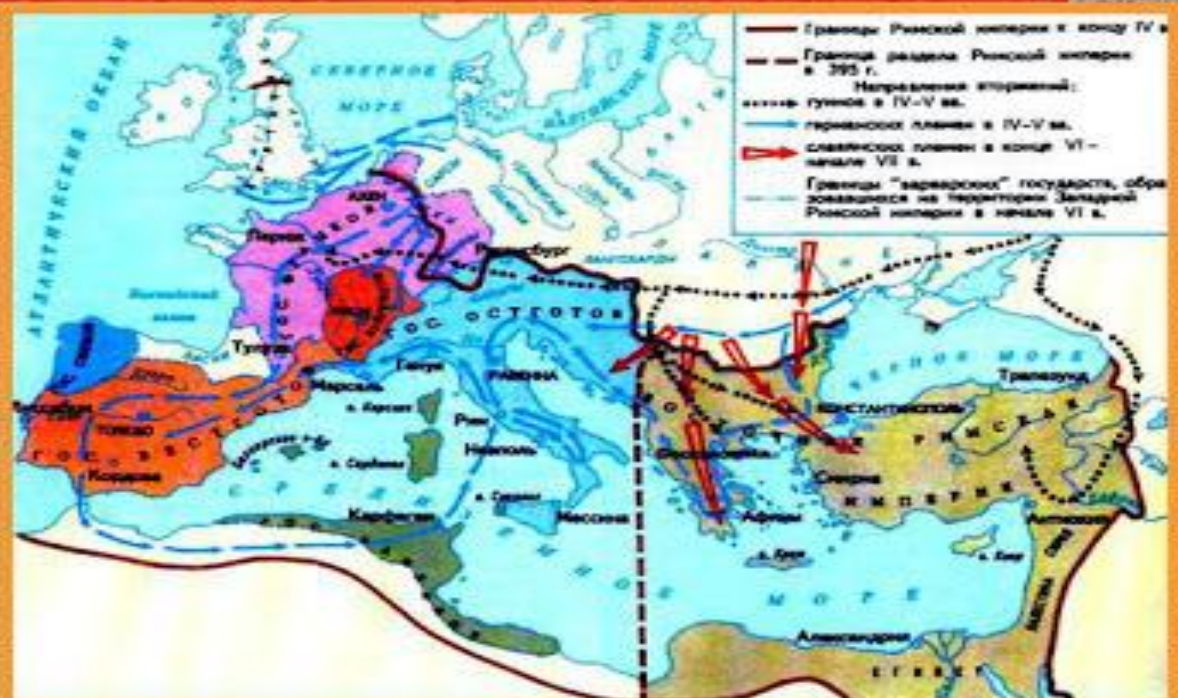
- ▶ Із часом влада імператорів у Західній Римській імперії дедалі слабшала. Це сталося через поєднання зовнішніх та внутрішніх факторів:
- ▶ - повна залежність імператорів від германських військ та їхніх командирів, які фактично почали керувати усіма справами держави;
- ▶ - союз римської знаті з германськими вождями;
- ▶ - втеча до германців колонів, селян, рабів, які шукали захисту від сваволі держави і власних хазяїв.

Коли і як відбувся поділ Римської імперії на Східну та Західну?

ВАРВАРИ І РИМ

Римська імперія
в к.4-н.5 ст.

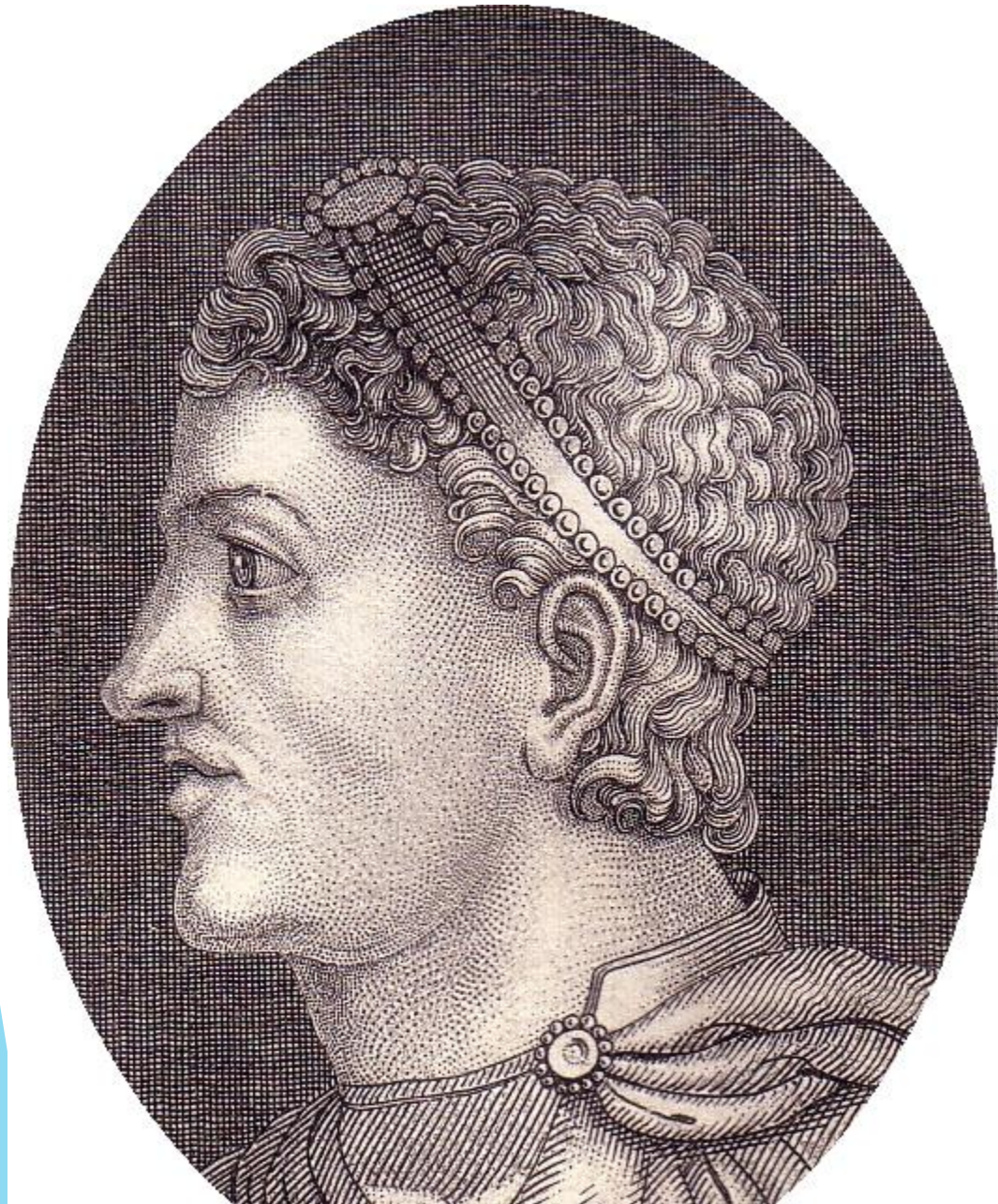
У 395 р. Римська імперія остаточно розділилась на Східну і Західну імперії.
Чому це сталося?

У 395 р. сини Феодосія I Гонорій і Аркадій на теренах колись єдиної імперії утворили дві держави: Західну Римську імперію зі столицею в Римі й Східну - зі столицею у Константинополі.

Пізніше Східну Римську імперію почали називати Візантією - від назви міста Візантій.

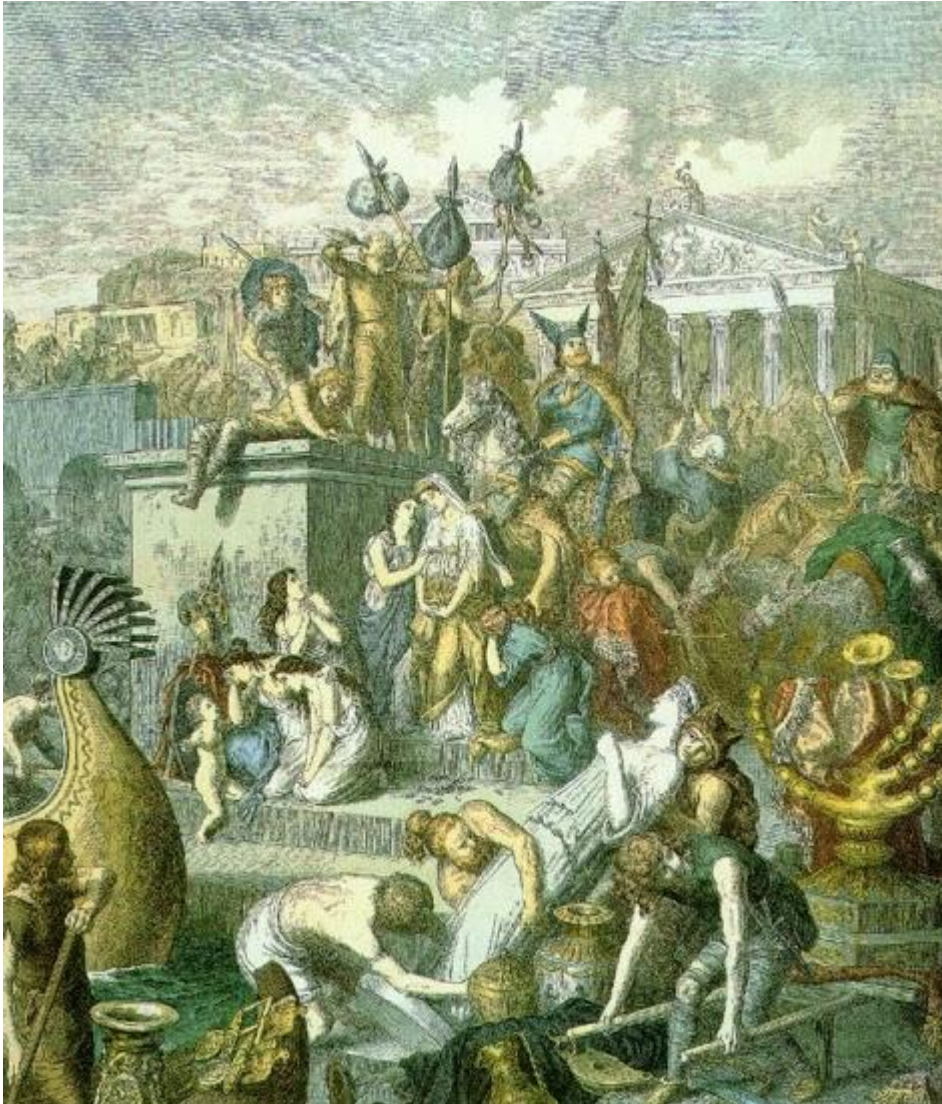

*Борьба римлян с варварами
(рельеф на саркофаге Лудовизи, III
ст., Национальный римский музей)*

Коли і як відбулося падіння Західної Римської імперії?

*Розграбування
Риму
вандалами
(гравюра
Хайнріха Лейт
еманна)*

Золота римська монета із зображенням Ромула Августа

Дай відповідь на питання:

- ▶ 1. Назвіть відомі вам варварські племена.
- ▶ 2. Поясніть суть процесу Великого переселення народів. Які племена були його найбільш активними учасниками?
- ▶ 3. Що таке варварські королівства? Які варварські держави і коли саме були утворені на території римської імперії?
- ▶ 4. Чому відбувся розкол римської імперії?
- ▶ 5. Назвіть дати захоплення риму варварськими племенами.
- ▶ 6. Які наслідки мало падіння Західної римської імперії?

Історичний диктант

- 1) Яка подія розпочалася в середині III ст.?
- 2) Хто очолив вестготів, які захопили Рим?
- 3) Хто з вандалів за походженням командував імператорською армією?
- 4) У якому році впав Рим?
- 5) Хто очолив гунські племена?
- 6) Де відбулася вирішальна битва, яка отримала назву «битва народів»?
- 7) Хто утворив королівство в Північній Африці?
- 8) Коли вандали захопили Рим?
- 9) Хто був останнім римським імператором?
- 10) Коли загинула Західна Римська імперія?

Домашнє завдання

- Скористайтеся своєю уявою та дайте відповідь на запитання *«Що було б, якби Західна Римська імперія не впала?»*.

